 <p>Magyar Népköztársasági Országos Szabvány</p>	<p>FELÜLETEK RADIOAKTIV SZENNYEZETTSÉGÉNEK MEGHATÁROZÁSA</p> <p>Dörzsmintavétel sík felületről</p>	<p>MSZ 19391/1-81</p>
		<p>W 09</p>
<p>Определение радиоактивных загрязнений поверхностей. Отбор проб трением с плоских поверхностей</p>		<p>DETERMINATION OF RADIOACTIVE CONTAMINATION OF SURFACES Rub sampling of flat surfaces</p>
<p>E szabvány alkalmazása kötelező.* A szabvány előírásaitól azonban a szerződés felek a rendelet 9. §-a alapján a szerződés teljesítése (részteljesítése) előtt kötött írásbeli megállapodás alapján eltérhetnek, feltéve, hogy az eltérés az élet, az egészség, a testi épség védelmét, a vagyónbiztonságot nem veszélyezteti, illetve a népgazdasági és a fogyasztói érdekeket nem sérti.</p> <p>E szabvány tárgya nukleáris létesítményekben és egyéb radioaktív szennyezettségnek kitett munkahelyen, továbbá ezek környezetében a felületi radioaktív szennyezettség meghatározására szolgáló dörzsmintavétel módja és eszközeinek leírása.</p> <p style="text-align: center;">Tartalom</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Fogalmak 2. Jelölések 3. Alkalmazási terület 4. Mintavételre használt anyagok és eszközök 5. A mintavétel módja 6. A dörzsmintavétel hatásfokának meghatározása <p style="margin-left: 40px;">Függelék</p> <ol style="list-style-type: none"> F1. Dörzsmintavevő F2. Dörzsmintavevő keret F3. Szállítódoboz <p>1. FOGALMAK</p> <p>A szövegben szereplő, radiokativitással kapcsolatos fogalmak megegyeznek az MSZ 62 és az MSZ 14345/1-ben szereplő fogalmakkal.</p> <p>2. JELÖLÉSEK</p> <p>A_1 adott felületről vett első dörzsminta aktivitása, Bq A_2 adott felületről vett második dörzsminta aktivitása, Bq κ a dörzsmintavétel hatásfoka, %.</p> <p><small>* Az állami szabványok hatályára vonatkozó szabályokat a szabványosításról szóló 19/1976. (VI. 12.) MT számú rendelet 5-12. §-a tartalmazza. (A rendelet közzétéve a Szabványügyi Kozlony 1976. évi 12. számában is.) A KGST-szabványoknak és a magyar állami szabványoknak a külkereskedelemben való alkalmazását a külkereskedelmi miniszter és a Magyar Szabványügyi Hivatal elnöke együttesen szabályozza. Az erre vonatkozó 12/1978. (Kk. É. 14.) KkM számú utasítás a Szabványügyi Kozlony 1978. évi 21. számában is megjelent.</small></p>		
<p>A jóváhagyás időpontja: 1981. január 30.</p>	<p>A hatálybalépés időpontja: 1981. július 1.</p>	

3. ALKALMAZÁSI TERÜLET

A módszert akkor alkalmazzuk ha a sugárvédelmi rendszabályok a felületi szennyezettség meghatározására szabványos dörzsmintavételt írnak elő.

A módszer szerinti mintavétel sima, sík, nem porlódó felületről történő mintavételnél alkalmazható.

4. MINTAVÉTELRE HASZNÁLT ANYAGOK ÉS ESZKÖZÖK

4.1. Textilanyag

A mintavételre műszálmentes pamut textilanyagot használjunk.

A textilanyagból 4 cm átmérőjű korongokat kell kivágni.

4.2. Dörzsmintavevő

A mintavételhez a textil-korongokat az F1. függelékben leírt mintavevőbe kell befogni.

A kifeszített textilanyag mintavételre használt felülete 5 cm².

5. A MINTAVÉTEL MÓDJA

5.1. Általános előírások

5.1.1. A dörzsmintavételre kijelölt felület jól azonosítható helyéről az F1. függelékben leírt dörzsmintavevővel az F2. függelék szerinti keret segítségével, 100 cm² felületet enyhe nyomással a mintavevő keret szélével párhuzamosan végigdörzsolünk. ügyelve arra, hogy a kereten belüli terület minden pontját letöröljük.

5.1.2. A dörzsmintavétel helyét, a minták sorszámát és a mintavétel időpontját mintavételi jegyzőkönyvben kell rögzíteni.

5.2. A dörzsmintavétel fajtái

A dörzsmintavétel a felület minőségétől, a szennyező anyag fizikai és kémiai tulajdonságaitól, valamint a feldolgozás és mérés módjától függően az alábbi módszerekkel történhet.

Megjegyzés. A mintavétel módját a munkahelyi előírások szabályozzák.

5.2.1. Száraz dörzsmintavétel

Száraz dörzsmintavételnél az F1. függelék szerint előkészített dörzsmintavevővel, annak nedvesítése nélkül végezzük a mintavételt.

(A száraz dörzsmintavétel általában nyirkos vagy olajos felület esetén alkalmazható.)

5.2.2. Nedves dörzsmintavétel

Nedves dörzsmintavételnél a mintavevőre feszített textilanyagot a mintavétel előtt 2-3 csepp vízzel meg kell nedvesíteni.

(Általában száraz felületen por formájában lévő szennyezettség esetén alkalmazható.)

5.2.3. Oldószeres dörzsmintavétel

Oldószeres dörzsmintavételnél a mintavevőre feszített textilanyagot a mintavétel előtt 2-3 csepp oldószerrel kell megnedvesíteni.

Az oldószer anyagát a minta további feldolgozásának módja, a mintavételi helyre vonatkozó előírások szabják meg.

5.3. A dörzsminták tárolása és szállítása

A dörzsmintákat úgy kell tárolni illetve szállítani, hogy sem egymást, sem a mintavételre előkészített dörzsmintavevőket ne szennyezzék.

A dörzsminták szállítására és tárolására ajánlott szállítódoboz leírását az F3. függelék tartalmazza.

6. A DÖRZSMINTAVÉTEL HATÁSFOKÁNAK MEGHATÁROZÁSA

A mintavétel hatásfoka (κ) az alábbi összefüggéssel határozható meg százalékban

$$\kappa = \left(1 - \frac{A_2}{A_1}\right) \cdot 100,$$

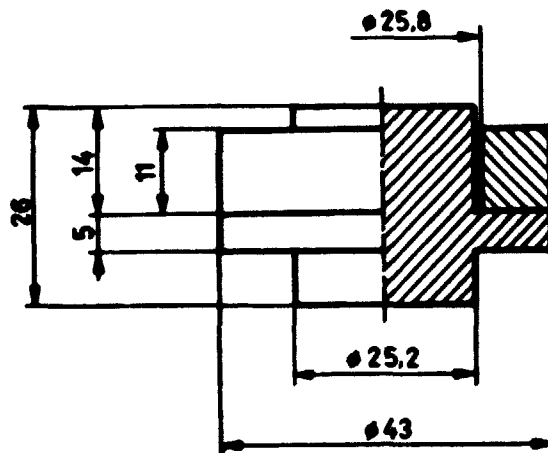
ahol A_1 és A_2 ugyanarról a felületről azonos módon, közvetlen egymás után vett, két dörzsminta aktivitása. Azonos mintavételi körülmények esetén a mintavétel hatásfokát mérési sorozatonként egyszer kell meghatározni.

VÉGE

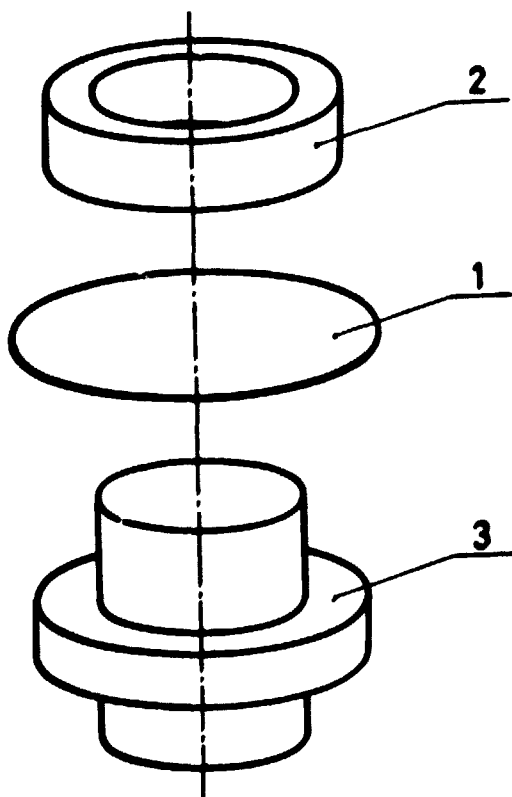
FÜGGELEK

F1. DÖRZSMINTAVEVŐ

A dörzsmintavevő anyaga jól tisztítható műanyag (danamid, PVC stb.)
Ajánlott méreteit az 1., részét a 2. ábra mutatja.

1. ábra
A dörzsmintavevő ajánlott méretei

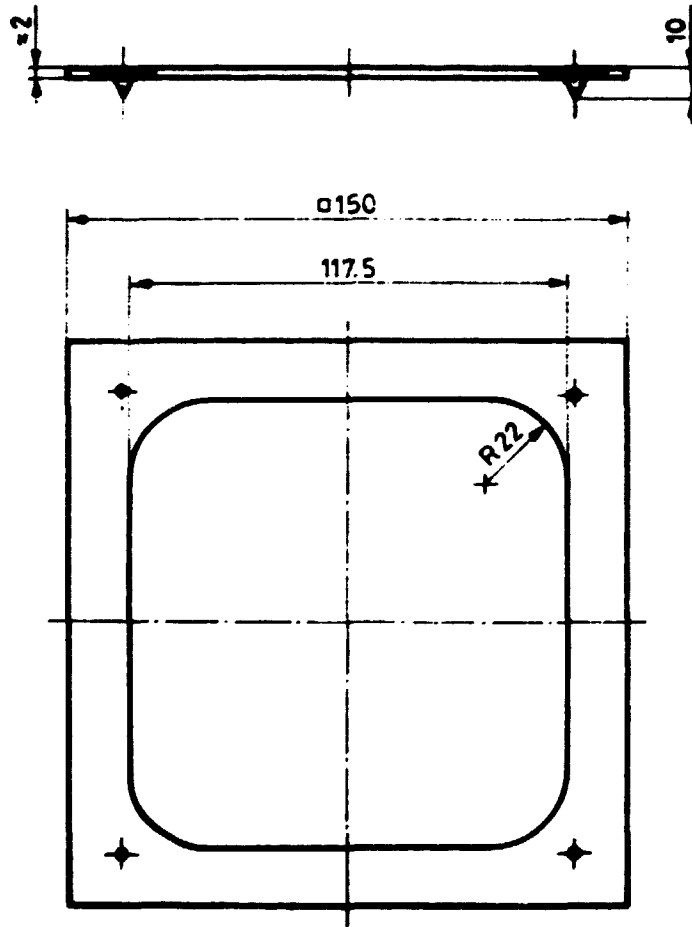

2. ábra
A dörzsmintavevő összeállítási rajza
1 textilanyag 2 gyűrű 3 tartó

A (1) textilkorongot a (2) gyűrű szorítja a (3) tartóra.
A dörzsminták azonosítása a (3) tartón lévő sorszám alapján történik (2. ábra).

F2. DÖRZSMINTAVEVŐ KERET

A 100 cm^2 mintavételi felület biztosítását szolgáló dörzsmintavevő keret rajzát a 3. ábra mutatja.

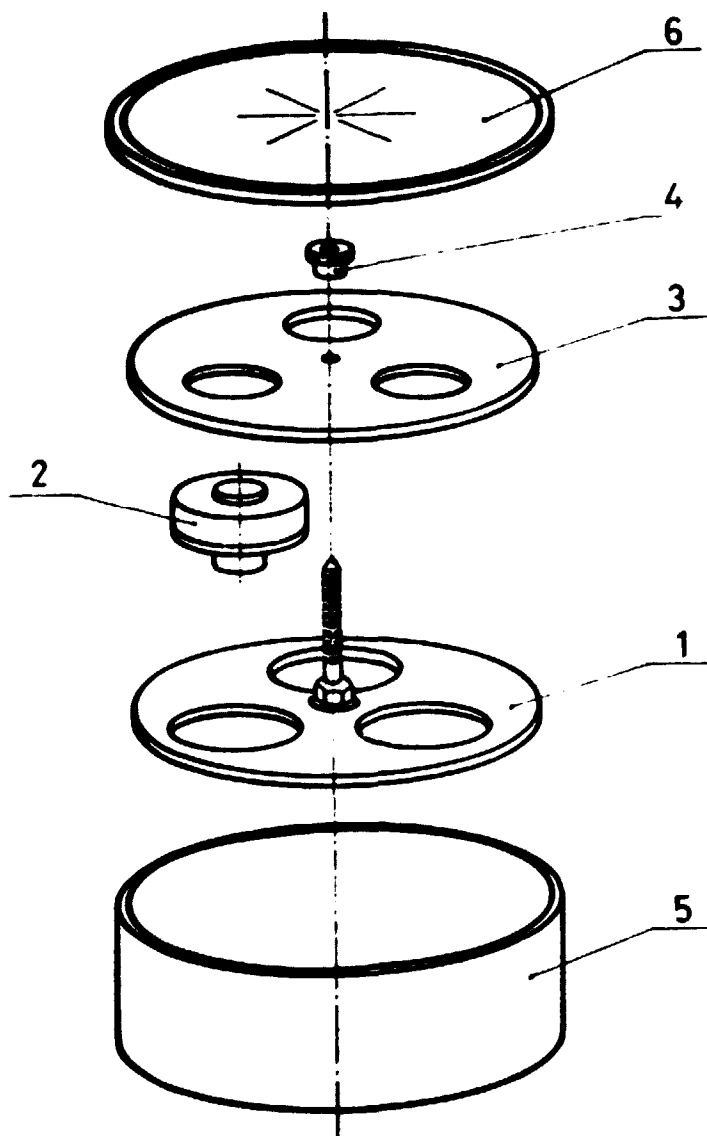
3. ábra
Dörzsmintavevő keret

F3. SZÁLLÍTÓDOBOZ

A dörzsmintatartó anyaga jól tisztítható műanyag (danamid; plexi; PVC stb.).

Az ajánlott doboz kereskedelemben kapható 0,3 l-es műanyag ételdoboz.

Ez az összeállítás 3 db dörzsminta szállítására, illetve tárolására alkalmas. Ezen az elven tetszőleges minta tárolására alkalmas tartó készíthető.

4. ábra

A szállítódoboz összeállítási rajza.

1 alaplap 2 dörzsmintatartó 3 leszorító lemez

4 csavar 5 doboz 6 dobozfedél

Az (1) alaplapra helyezett (2) dörzsmintatartót (3) leszorítólemezzel (4) csavar rögzíti.

A tartó a (5) dobozba helyezve (6) fedéllel zárható le.

A szövegben említett magyar állami szabványok

Nukleáris terminológia ..... MSZ 14345/1
 Radioizotópok sugárzása elleni védelem ..... MSZ 62